Olli Mäenpää
12.6.2020

Perustuslakivaliokunnalle

Hallituksen esitys laiksi työntekijöiden lähettämisestä annetun lain muuttamisesta (HE 71/2020 vp)

Työvoiman suojelu

Esitykseen sisältyvillä säännösmuutoksilla pyritään edistämään lähetettyjen työntekijöiden yhdenvertaista kohtelua työehdoissa kansallisten työntekijöiden kanssa sekä yritysten tasavertaista kilpailua. Työntekijöiden suojelun kannalta keskeisenä voidaan pitää ehdotuksen 5 a §:n 1 momentin säännöstä, jonka mukaan lähettävän työnantajan olisi korvattava lähtövaltiosta Suomeen lähettämisestä aiheutuvat matka- ja majoituskustannukset lähetetylle työntekijälle Suomessa voimassa olevien työehtojen mukaisesti niissä tilanteissa, jossa kustannukset eivät tulisi muutoin korvattavaksi lainkaan tai ne alittaisivat olennaisesti Suomessa kohtuullisena pidetyn korvaustason.

Ehdotettu 5 a §:n 1 momentin säännös toteuttaisi työntekijöiden yhdenvertaista kohtelua direktiivin 96/71/EY muutosdirektiivin (2018/957/EU) 3 artiklan 10 kohdan mahdollistaman kansallisen liikkumavaran rajoissa. Ehdotettu sääntely liittyy tältä osin myös perustuslain 18 §:n 1 momentissa määriteltyyn julkisen vallan velvollisuuteen huolehtia työvoiman suojelusta. Perustuslain esitöiden mukaan säännöksellä on merkitystä ennen kaikkea työsuojelussa ja siihen liittyvässä toiminnassa. Säännöksen piiriin kuuluu työsuojelu sanan laajassa merkityksessä (HE 309/1993 vp, s. 69).

Esityksen perusteluissa on tältä osin tehty riittävästi selkoa kansallisen liikkumavaran puitteista, joiden arviointia perustuslakivaliokunta on pitänyt tärkeänä (mm. (PeVL 26/2017 vp, s. 41-42).

Omaisuuden suoja

Ehdotettuja säännösmuutoksia sovellettaisiin voimaantulosäännöksen 3 momentin mukaan elinkeinonharjoittajien välisiin sopimuksiin, jotka on tehty ennen lain voimaantuloa. Säännösmuutoksilla voisi siten olla taannehtivia vaikutuksia elinkeinonharjoittajien välillä tehtyihin sopimuksiin. Taannehtivat oikeusvaikutukset tulisivat kuitenkin voimaan 12 kuukauden siirtymäajan jälkeen.

Tällaisia taannehtivia vaikutuksia arvioitaessa on otettava huomioon, että perustuslain 15 §:n 1 momentissa säädetty omaisuuden suoja turvaa myös sopimussuhteiden pysyvyyttä. Kielto puuttua taannehtivasti sopimussuhteiden koskemattomuuteen ei kuitenkaan ole perustuslakivaliokunnan käytännössä muodostunut

ehdottomaksi (ks. kokoavasti PeVL 30/2016 vp). Sopimussuhteisiin puuttuminen ei silti saa kohtuuttomasti heikentää sopimusosapuolten oikeusasemaa (PeVL 42/2006 vp, s. 4 ja PeVL 21/2004 vp, s. 3). Perustuslakivaliokunta on arvioinut tällaistakin omaisuuden suojaan puuttuvaa sääntelyä perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten, kuten sääntelyn tarkoituksen hyväksyttävyyden ja sääntelyn oikeasuhtaisuuden, kannalta (ks. PeVL 36/2010 vp, s. 2).

Perusoikeuksien yleisten rajoitusedellytysten kannalta voidaan todeta, että taannehtivilla vaikutuksilla pyritään toteuttamaan julkisen vallan velvollisuutta huolehtia työvoiman suojelusta ja niillä on muutenkin yleisesti hyväksyttävä tavoite. Lisäksi ehdotettua 12 kuukauden siirtymäaikaa voidaan pitää taannehtivien vaikutusten kannalta kohtuullisena, sillä näin pitkän siirtymäajan voidaan arvioida mahdollistavan elinkeinonharjoittajille käytännössä riittävät edellytykset varautua lain muutoksiin. Taannehtivien vaikutusten ei voida muutenkaan katsoa loukkaavan omaisuuden suojaa.